

11 oktober 1968

Goedenavond, vrienden.

Allereerst moet ik u er op wijzen, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Ik hoop, dat u daarmee rekening zult houden, vooral daar ons huidige onderwerp bij enkelen van u wel enig sentimenten zal losmaken. Want zoals u weet spreken wij heden samen over:

DE ROL VAN DE VROUW IN DE TOEKOMST

Wanneer wij de positie van de vrouw trachten te overzien, zo blijkt, dat deze in het verleden toch wel zeer sterk werd bepaald door haar seksuele karakteristiek. Zij was degene die kinderen voortbracht en daardoor bescherming van node had. Maar dit maakte haar tevens in de meeste gevallen tot de sociaal mindere van de man. Daarna werd zij degene die de erfgenaam voortbracht. Haar bezit en haar macht verkreeg zij in feite via haar invloed op de man. Zelfs een vorstin als Cleopatra kon niet uit eigen recht regeren. Zij was slechts vorstin dankzij het feit, dat haar broeder - een werkelijke halfbroeder - als farao was uitverkoren en naast haar op de troon zat, maar te zwak was om haar te beheersen, zodat zij in de meeste gevallen wel alles kon doen en laten wat zij wenste. Dit laatste is overigens een voorbeeld van de machtspositie, die de vrouw door alle eeuwen heen steeds weer heeft bezeten. De verdere ontwikkeling zal u wel bekend zijn. De vrouw werd door haar opvoeding steeds meer gespecialiseerd, daar men het huis van de gemeenschap scheidde. Hierbij werd de vrouw tot de feitelijke heerseres in huis, maar had zij in de wereld daarbuiten betrekkelijk weinig rechten en was zij onderdanig aan de man.

De situaties, die uit een dergelijke verhouding voortvloeien, zien wij zelfs in deze dagen nog wel, bv. in India, waar de grootmoeder in feite meestal de baas in huis is, maar waar gelijktijdig in het openbaar de vrouw nog steeds als mindere wordt beschouwd en ook behandeld. Ook in Rome en Griekenland zien wij soortgelijke verhoudingen: de vrouw die zelfstandig is en voor zich bepaalde rechten opeist, wordt misschien wel gerespecteerd, maar staat in wezen buiten de normale gemeenschap. Nog lange tijd blijft men de vrouw, die haar eigen weg wilde gaan, beschouwen als iets ongewoons, iets dat in de gemeenschap in wezen geen eigen plaats heeft. Dit moge blijken uit de wijze, waarop tijdgenoten reageerden op zeer getalenteerde vrouwen als bv. George Sand, vrouwen, die zelf wilden vechten voor een idee, waarvan zij bezeten waren als b.v. een Jeanne d'Arc. Zelfs bij de tijdgenoten die hun optreden kunnen waarderen, horen wij steeds weer commentaren die er op neer komen, dat zij zich toch beter wat meer als vrouw zouden kunnen gedragen.

Het gedrag, dat men van een vrouw als normaal aanvaardde, werd tot voor kort bepaald door de usances, de bestaande gewoonten in de maatschappij. Een vrouw moest kunnen koken, bakken, voor de kinderen zorgen, een man aardig vertroetelen. Zij had de superieure positie van de man te aanvaarden en zich onderdanig te gedragen. Voor de rest werden aan haar weinig of geen eisen gesteld. Wilde zij werken, dan kon zij slechts kiezen tussen veelal weinig gewaardeerde beroepen zoals, in de lopende eeuw, verpleegsters, verzorgster op een kantoor en later ook als typiste en dactylo, schoonmaakster, als werkster in modeateliers, als wasvrouw e.d. Kortom, de vrouw werd geschikt geacht voor lagere beroepen en voornamelijk huishoudelijke taken.

Wanneer wij dit bezien, zullen wij moeten constateren dat zich op het ogenblik een grote revolutie in het leven en denken van de vrouw aan het voltrekken is, die haar bestaan op een geheel andere basis doet berusten. Het is deze revolutie, die de taak en de plaats van de vrouw in de maatschappij van de toekomst grotendeels zal gaan bepalen. Daarbij zullen wij echter rekening moeten houden met enkele feiten omtrent de vrouw.

Ik stel allereerst: Ook in deze dagen is de vrouw veel meer voor bepaalde cycli gevoelig dan de man. Elke 28 dagen komen er wel enkele of een enkele dag, die voor de vrouw wat onaangenaam is en haar efficiency aanmerkelijk doet dalen. En ook in deze dagen is het voortbrengen van kinderen een belangrijke taak van de vrouw - iets wat wij ook voor de toekomst mogen verwachten. Ook de vrouw van morgen zal zonder enige twijfel een deel van haar taak en plaats binnen het gezin vinden. Maar wat blijkt nu? De conceptie van kinderen is in deze dagen veel minder dan vroeger een kwestie van toeval. Een mogelijkheid tot het reguleren van eventueel nageslacht is aanwezig. Alle wetenschappelijke en technische ontwikkelingen van deze dagen wijzen er op, dat men binnen korte tijd de vrouw in staat kan stellen, zelfs de voor haar niet gewenste of hinderlijke verschijnselen der maandcyclus te ontlopen. Voor haar plaats in de maatschappij zal dit van groot belang zijn, daar zij hierdoor een betrouwbaarder en regelmatiger prestatie zal kunnen leveren in elke werkkring dan zonder dit, terwijl ook de zwangerschap geen belangrijke werkzaamheden meer zal hoeven te onderbreken.

Daarnaast valt op, dat in uw dagen de vrouw in veel ruimere mate dan vroeger het geval was, deel heeft aan onderwijs en toegang kan vinden tot hoger onderwijs. Vroeger leerde men een meisje voornamelijk rekenen en schrijven - wanneer zij al onderricht kreeg - terwijl in betere kringen daarbij soms nog Frans, pianospelen en borduren kwamen, maar het belangrijkste deel van haar opvoeding was altijd weer koken, schrobben, bedden opmaken enz. Daarnaast kreeg zij minder openlijk, les in 't koesteren, zodat zij een man zou vinden. In deze tijd kan de vrouw in praktisch alle beroepen een plaats vinden. Het klinkt u misschien wat te algemeen, maar er zijn op het ogenblik vrouwelijke dominees - vrouwelijke pastoors zijn er voorlopig nog niet, maar misschien komt dat ook nog eens - rechters, advocaten, doktoren, ingenieurs. Daarnaast werken vrouwen als mecaniciens, ontwerpsters van mode en gebruiksvoorwerpen, vormaanpassing van apparaten, bakker, smeden, chauffeur enz. Vooral het aandeel van de vrouw in de z.g. wetenschappelijke projecten wordt, vooral wanneer dezen wat technisch zijn, vaak nog onderschat. Om u een voorbeeld te geven: bij de lancering van raketten en ruimtevaartuigen in de laatste tijd vanuit de USA was rond 30% van de ontwerpen uitgewerkt en deels uitgevoerd door vrouwen. In de USSR is, vreemd genoeg indien wij uitgaan van de plaats die de vrouw daar officieel als gelijke van de man inneemt, voor de laatste jaren dit percentage maar 9.

De vrouw heeft dus eigenlijk toegang gekregen tot bijna alle beroepen, waarvoor zij lichamelijk geschikt kan zijn. Dit betekent, dat zij een geheel nieuw contact met de buitenwereld heeft verkregen op een wijze die tot voor kort niet denkbaar was. De zo verkregen zelfstandigheid maakt haar afhankelijkheid van de man aanmerkelijk kleiner. Het gevolg is, dat de vrouw van heden aan de man hogere eisen zal stellen dan in het verleden en ook minder geneigd zal zijn van de man alles te tolereren. Aan de andere kant krijgt de vrouw een veel grotere levens- en bewegingsvrijheid in de maatschappij, iets waarvan zij ongetwijfeld in alle gevallen gebruik zal trachten te maken.

Zij staat dus langzaam maar zeker op het punt de gelijke van de man te worden. U, mijne dames, mag deze verklaring niet als een hatelijkheid beschouwen. U bent namelijk nog niet feitelijk de gelijke van de man, maar vormt eerder een onderdrukte meerderheid, die bij monde van enkelingen bijzonder luidruchtig pleegt te ageren voor eigen rechten, maar niet beseft, dat juist door dit luidruchtig en vaak overdreven ageren voor "rechten" de nadruk sterk wordt gelegd op de aan de sekse eigen feilen. Eerst wanneer de vrouw zelf het als normaal gaat gevoelen dat zij de gelijke is, zonder voorrechten, maar ook zonder verplichtingen tot terughoudendheid e.d., zal zij werkelijk in de gemeenschap als gelijkwaardig en normaal deel kunnen functioneren, zonder dat aan haar sekse bepaalde vooroordelen en bezwaren verbonden worden.

Met deze korte schets van hetgeen zich op het ogenblik afspeelt komen wij tot de vraag, of de vrouw misschien als sekse een bijzondere bekwaamheid of bijzondere talenten kan bezitten, die haar plaats in de maatschappij van de toekomst in sterke mate mede kunnen bepalen.

Ik stel: De gevoeligheid van de vrouw en haar gevoeligheid voor stemmingen maakt de vrouw in vele opzichten tot meerdere van de man, o.a. in een medische praktijk, bij sociale functies en het beoefenen van sociale wetenschappen. Daarnaast is haar gevoel voor zekere ordelijkheid - wat men niet altijd aan het huishouden zou zeggen, maar toch bij bijna alle vrouwen aanwezig is als een soort instinct - iets wat haar bijzonder geschikt maakt voor het verwerken en ordenen van gegevens, waarbij men systematisch te werk dient te gaan. Dat kantoorpersoneel vaak vrouwelijk is, vooral wanneer het gaat om het afleggen van akten enz., is dan ook niet verwonderlijk. Zelfs indien zij gelijkelijk voor de arbeid wordt beloond als een man in gelijke functie, brengt zij als voordeel een bijzondere begaafdheid voor dit werk met zich.

Waar gelijksoortige gevoeligheid t.a.v. wat men het mystieke of bovennatuurlijke kan noemen, zal haar ook zeer zeker een steeds belangrijker rol in het godsdienstige leven doen spelen. Op het ogenblik wordt de vrouw vaak door de godsdienst geregeerd, terwijl deze godsdienst haar gelijktijdig weinig of geen inspraak geeft en haar als juiste taak het huiselijk werk aanwijst. De vrouw hoort in haar huis, maar dient natuurlijk daarnaast regelmatig in de kerk te komen of althans trouw te zijn aan de leer, dan komt de rest er niet zo op aan. De vrouw neemt dit in wezen al lang niet meer. Wij kunnen aannemen dat zij zelfs op zeer korte termijn reeds pogingen zal doen om in deze zaken enige zeggenschap te verwerven. Dat zal voor sommige kardinalen een grote schok betekenen. Maar indien wij beseffen, dat op dit ogenblik bepaalde kerkelijke vrouwengroepen in de USA en ander Amerikaanse staten een actie voorbereiden o.m. in verband met de pil - het gaat om organisaties van religieuze aard wel te verstaan - zo kunnen wij wel aannemen, dat de vrouw het feit, dat zij zelf denkt en een eigen wil heeft, tot in het Vaticaan kenbaar zal maken. Ik meen, dat juist, waar het zaken van godsdienst e.d. betreft, de vrouw in de nabije toekomst een steeds belangrijker woordje mee zal gaan spreken.

De vrouw reageert daarbij, zeker in dit opzicht, niet zo verstandelijk als de man. De man beredeneert wat hij aanvaardt, zelfs indien hij de grondstellingen aanvaardt zonder een zinnige reden voor deze aanvaarding te hebben. De vrouw aanvaardt omdat zij iets als juist gevoelt, ondergaat en is niet bereid daarover nog verder na te kaarten. Wat dit betreft, heren, dreigen er voor u ook enkele sinistere ontwikkelingen op meer ambtelijk vlak. Er zijn vrouwen met een grote koppigheid die op het ogenblik misschien nog ondergeschikte taken en functies vervullen die reeds nu de neiging vertonen om maar meteen en voor eigen rekening en verantwoording beslissingen te treffen. Een dergelijke beslissing, heren, valt u op een dergelijk vlak veel moeilijker en kan volgens jullie eerst genomen worden na vele uren van discussie en overwegingen. De vrouw reageert meer direct op het probleem dan u doet. Wanneer er een probleem is, zo redeneert de vrouw, moet je er meteen iets aan doen. De man meent, dat je allereerst alle mogelijkheden moet overwegen. Of men in beide gevallen ooit tot een resultaat komt waarmee een ieder het eens is, laat ik nu maar buiten discussie.

In Nederland heeft men een voorbeeld hiervan meegemaakt bij het tot stand komen van de zogenaamde omroepwet. Ik wil u er op wijzen dat de heren reeds 10 jaren lang bezig waren over de noodzaak daarvan te praten, maar kwamen tot geen beslissing. Nu komt er een vrouw aan het hoofd van het betrokken departement en haast onmiddellijk wordt een beslissing genomen. Waarmede natuurlijk, vooral later, lang niet iedereen het eens is. Daar de dame in kwestie echter door wist te zetten, bereikte zij in ieder geval een ordening die verdere ontwikkelingen mogelijk maakt, terwijl de discussie van de heren aan het ontaarden was in een wat vreemdsoortig antieke wanorde vol tradities, maar zonder regel. Wat, mijne heren beambten, geen kritiek wil zijn op uw wijze van werken. Ik weet, dat u het in vele opzichten misschien beter en volmaakter doet dan een vrouw, maar uw neiging om vooral over alles lang na te praten en uzelf voor de volle honderd procent te dekken, is een nadeel, dat toch - laat ons zeggen enigszins - remmend is voor alle ontwikkeling.

Bovendien zal de vrouw, wanneer zij iets van node acht, tot snelle beslissingen komen en daarbij vaak weinig of geen rekening houden met andere belangen of zaken.

Denk als sterk voorbeeld hierbij aan de huisvrouw die opeens ontdekt, dat zij een nieuwe hoed nodig heeft en daarvoor rustig het geld gebruikt, dat manlief apart had gelegd voor de elektriciteitsrekening en misschien een nieuwe golfstick. Wat voor pa uitermate pijnlijk is. Wanneer zijn vrouw hem te voren dit gezegd had, zo reageert hij dan later, zou hij er misschien wel eens over hebben willen denken. Misschien dat hij dan een oplossing had geweten. De vrouw echter redeneerde: ik heb geen behoefte aan denken en aan wat mogelijk is, ik heb een hoed nodig, de kans is er, dus koop ik. U denkt misschien dat dit een overdreven beeld is, dat alleen in de huishoudelijke sfeer misschien wel eens voor zou kunnen komen. Maar vergis u niet. Dit is een vrouwelijke reactie, die evengoed kan worden verwacht in een sfeer van erkende sociale noodzaken.

Even plotseling kan een vrouw reageren, wanneer het gaat om een fusie met, of verandering in een bedrijf. Ook hiervan zijn voorbeelden in de praktijk te vinden, ofschoon minder opvallend dan het door mij gegeven voorbeeld in de huishoudelijke sfeer.

Denk niet, dat de vrouw in het zakenleven wel nooit beslissend in zal grijpen. Op het ogenblik zijn de vrouwen in de kapitalistische landen langzaam maar zeker bezig een kapitaalsmeerderheid te krijgen. Indien wij nagaan, hoeveel van het niet door banken verstrekte industriekapitaal in de USA in handen van vrouwen is, komen wij tot de verbluffende vaststelling dat dit bijna 55% is. In Nederland is bijna 30 procent van de stemhebbende aandelen in de industrie - bankdeelname buiten beschouwing gelaten - in de handen van vrouwen, die direct of indirect daarmee invloed zouden kunnen uitoefenen. Ook al zijn slechts weinig van de bezittende vrouwen hiervoor op het ogenblik geïnteresseerd of mede bekend, zo kunnen de vrouwen hierdoor zelfs in uw land een zeer sterke pressie uitoefenen op de ontwikkelingen in het bedrijfsleven. Naarmate de vrouw zich meer van haar sociale vrijheid en macht bewust wordt, zal zij echter meer geneigd zijn haar mogelijkheden op dit terrein uit te buiten.

Ik wil nu enkele conclusies voorop gaan stellen. In de komende jaren zal de vrouw geneigd zijn in te halen, wat zij haars inziens in de voorgaande tijden aan rechten ontbeerd heeft. Vooral de jongere vrouwen zullen zich daarmee vaak intens bezighouden en niet slechts een grotere vrijheid voor zich eisen, maar de vlegeljaren van de man gaan imiteren. Er zullen steeds meer vrouwen komen, die aan autoraces deel willen nemen, omdat zij snelheid leuk vinden en hopen de andere sekse op zijn plaats te kunnen zetten. Vrouwen zullen trachten ook aan de tot nu toe exclusief voor mannen geschikt geachte sporten deel te nemen. Vele mannelijke kampioenen zullen alle krachten in moeten spannen om niet door vrouwelijke collega's verslagen te worden. Vrouwelijke piloten zullen meer en meer optreden, daar de vrouw voor dit beroep geschikt is en zeker in vele gevallen zich tot het vliegen aangetrokken zal voelen.

Steeds meer zullen wij zien, dat vrouwen ook de vormgeving van de gemeenschap beïnvloeden. Er zullen vele vrouwelijke architecten komen, die in hun ontwerpen vaak extreem zijn, maar door een geheel andere benadering van de problemen ook geheel onverwachte en nieuwe oplossingen bieden voor bestaande problemen. Voorbeeld? De moderne flatbouw is zeker niet ontwikkeld dankzij vrouwelijke architecten, daar vrouwen voor dergelijke woongelegenheden niet al te veel voelen. In het ontwerpen van stapelwoningen, zoals dit in Israël gebeurde - en veel opzien baarde - hebben vrouwen wel een belangrijke rol gespeeld. De opvallende beslotenheid per woning en de bruikbare indeling van de complexen zijn mede dankzij de inspiraties van twee vrouwelijke medewerkers ontstaan.

Op het ogenblik leeft u nog in een mannenmaatschappij. Maar revolutionaire ideeën moet u voornamelijk van de vrouw verwachten. Dit betekent, dat de taak en plaats van de vrouw in de gemeenschap, die tot op heden een voornamelijk dienende was, dan ook in betrekkelijk korte tijd zal geworden zijn tot een stimulerende, waarbij zij optreedt in directe concurrentie met de man op diens "eigen terrein". Met concurrentie bedoel ik hier de vorm van naijver en strijd om de belangrijkste plaats, zoals deze ook tussen mannen onderling op het ogenblik steeds bestaat.

De toenemende gezapigheid van de heren der schepping - excuses, mijne heren, maar dit is een feit - brengt een vertraging en vaak zelfs een stilstand op menig terrein te weeg. De vrouw zal deze neiging tot afremmen en perfectie zonder inhoud doorbreken en daarmee noodzakelijkerwijze ook voor enige tijd op menig gebied gaan domineren. Dit heeft voor u, mijne heren, waarschijnlijk wel een voordeel: de vrouw die in het zakenleven kan domineren, zal eerder geneigd zijn om een volgzaam huisvrouw te zijn voor haar echtgenoot, al was het alleen maar om de voor haar belangrijke emotionele afwisseling die zo ontstaat.

Ondanks dit alles blijft de vrouw natuurlijk de verzorgster van het nageslacht. Maar de opvoedkundigen en verzorgers vroeger bezagen het kind toch wel wat anders dan men dit in deze tijd begint te doen. U bakent bijvoorbeeld het kind niet meer zo in dat het haast een wonder lijkt dat zoveel kinderen de verstikkingsdood die het aldus bedreigde, nog hebben overleefd. U gaat allang niet meer uit van het standpunt, dat het kind bij elke kreet aandacht moet hebben en dat rond het wiegje zich voortdurend onduidelijke en grote gezichten - vanuit het standpunt van het kind - hebben te bevinden, die met "dada" "koekoe" en dergelijke klanken de aankomende wereldburger een volkomen verkeerd beeld van het menselijk spraakgebruik plegen te geven. Men heeft reeds enige tijd begrepen, dat een opvoeding die past bij de eisen van deze moderne tijd - uw tijd - het van groot belang is, dat het kind zo vroeg mogelijk aan het gemeenschapsleven deel gaat nemen. De kleuterklas van vandaag krijgt ondanks alles steeds meer nadruk en het is wel zeker dat het kleuteronderwijs zich in de komende decaden sterk zal uitbreiden.

De logisch hierop volgende ontwikkeling is een nadruk op de crèche, de bewaarplaats voor zeer jonge kinderen. Het is dus ook voor jonge moeders mogelijk een beperkte dagtaak buiten het gezin uit te oefenen. Dit zal enerzijds voeren tot veranderingen in de nu bestaande gezinsverhoudingen - een meer delen van de huishoudelijke taak door alle huisgenoten - terwijl ook een andere waardering zal ontstaan voor het gezin en de delen daarvan.

Het kind waardeert in deze tijd de moeder nog hoofdzakelijk als een toevlucht tegen gevaar die echter gelijktijdig "gehaat" wordt als een soort representant van het positionele wezen. En het kind reageert verdedker, maar feller op de machtsuitoefening van de ouders, dan de Amsterdammer op het meer openlijk machtsvertoon van de plaatselijke hermandad. Wat heel wat wil zeggen. Wanneer een dergelijk ordenend gezag wordt uitgeoefend in een gemeenschap als de crèche en de kleuterklas, wordt het gemakkelijker aanvaard, terwijl tevens de waardering voor de moeder los komt te staan van de bezitsnauwer enerzijds en de gezagsbestrijding anderzijds. Voor de kinderen betekent dit een gunstiger ontwikkelingsmogelijkheid, waarin genegenheid een andere en zelfs grotere betekenis krijgt terwijl de vrouw zelf hierdoor ook tijdens de eerste levensjaren van haar kinderen een grotere vrijheid zal kennen.

Het huis wordt in deze dagen in steeds mindere mate de plaats, waar de vrouw een volle dagtaak behoort te vinden. Steeds meer wordt rationeel gewerkt. Men schrobt en kookt de was niet meer in eigen huis, maar brengt ze naar de wasserette of verknoeit ze in een eigen wasmachine, die een minimum aan aandacht en tijd vergen mag. Men verduurzaamt niet meer vele levensmiddelen thuis, maar koopt conserven, terwijl ook vele gerechten geheel of gedeeltelijk bereid verkrijgbaar zijn en de taak van het koken terug brengen van een uren vergende, tot een handig in een klein uurtje betrekkelijk uitgebreid maal bereiden. Mechanische hulpmiddelen maken het eenvoudig het huis schoon te houden en het eeuwige matjeskloppen van uw voorouders is, evenals het stoepjes schrobben, geen dagelijkse taak meer, maar iets, wat bij uitzondering misschien eens gedaan wordt, ofschoon het eigenlijk iets uit grootmoeders tijd is.

De woning zal meer en meer doelmatig moeten worden ingericht. Het optreden van steeds meer vrouwelijke architecten e.d. zal daartoe m.i. veel bijdragen. Dit betekent, dat het onderhoud enz. van de woning slechts weinig zal eisen, mede door de vele hulpmiddelen die voor alle huishoudelijke taken ter beschikking staan

De veel tijd vergende taken zullen over het algemeen slechts bij uitzondering door de huisgenoten zelf moeten worden volbracht. Het huis blijft het sociale centrum van het gezin, maar vormt niet meer een dagvullende taak. Een verschuiven van de taak en actie naar gebieden buiten het gezin zal voor de vrouw een verruiming van haar belangstelling op velerlei terrein betekenen.

Daarbij zal zij zich in de eerste plaats waarschijnlijk met de samenleving rond haar gaan bemoeien. Dat is in zeker opzicht jammer, omdat de vrouw in vele gevallen scherp en onredelijk kan reageren en de consequenties van haar benadering eerst later beseft. Sociale belangstelling betekent toenemende interesse in de politiek en juist deze politiek is reeds een zo onredelijk bedrijf, dat het ingrijpen van de vrouw hierin en haar innemen van plaatsen met grotere mogelijkheid en verantwoordelijkheid, al snel tot extreme reacties zou kunnen voeren. De vrouw krijgt in ieder geval steeds meer belangstelling voor de wereld rond haar. Zij is emotioneel veel scherper en duidelijker in haar reacties en zal daarmee ook in dit opzicht bijdragen tot het scheppen van duidelijkere verhoudingen; genoemde ontwikkeling zal reeds in de tijd van heden tot rond 1990 zich voltrekken.

Wat komt daarna? Door de toenemende zelfstandigheid van de vrouw krijgt ook het huwelijk een andere betekenis. Het is niet meer een noodzakelijke band of een bescherming van de vrouw, zoals men in deze dagen het huwelijk nog pleegt te zien. Het wordt eerder een wederkerige, maar vrije verplichting, die op genegenheid berust en zonder meer op korte termijn verbroken kan worden. Welke mogelijkheid veel tot de stabiliteit van de huwelijken bij zal dragen, daar men immers geen blijvende binding voelt, maar juist hierdoor de waardevolle aspecten van het huwelijk, die men vreest te verliezen bij scheiding, zal zien als een reden om de partner met meer geduld en begrip te benaderen.

Daarbij komt dat de vrouw, zelfs indien zij wenst kinderen te hebben, voor de conceptie en opvoeding van die kinderen, niet meer op de man, laat staan op één enkele man is aangewezen. U weet dat zelfs in uw dagen de mogelijkheid tot kunstmatige inseminatie bestaat, zij het dat dit tot op heden beperkt blijft tot echtparen die kinderen wensen, terwijl de man niet in staat is kinderen voort te brengen. Naar ik meen zal kunstmatige inseminatie in de toekomst meer voorkomen, naarmate men seksualiteit gaat scheiden van de gevoelde noodzaak een zo begaafd mogelijk en gezond mogelijk kind op de wereld te brengen. Al zal dit gebruik zeker niet overheersend worden, toch mogen wij stellen dat mede door deze mogelijkheid een periode aan gaat breken, waarin de vrouw geheel zelfstandig is en in elk beroep haar eigen plaats zal kunnen vinden, terwijl zij haar eigen leven geheel zal kunnen bepalen en indelen, zonder daarbij bepaalde verhoudingen of verplichtingen tegen haar wil te moeten aanvaarden.

Wij zullen ontdekken, dat daardoor de taken, waarvoor een vrouw in het bijzonder geschikt is, als bv. het bedienen van computers - iets wat in de toekomst steeds belangrijker zal worden - bijna geheel door vrouwen zal geschieden. Observaties van meer praktische aard als laboratoriumwerk, zal eveneens hoofdzakelijk een taak van vrouwen worden. De meer abstracte wetenschappelijke onderzoeken en bv. sterrenkundige waarnemingen, zullen wat meer het terrein van de man worden en ten hoogste soms gelijkelijk tussen mannen en vrouwen verdeeld kunnen zijn. De leiding bij dergelijke onderzoeken zal bijna altijd de man hebben. Bij de leiding van het vervoerswezen op elk terrein zal in de komende paar honderd jaren de man nog wel de leiding behouden en de belangrijkste beslissingen treffen. In het zakenleven zal de verhouding van personen van de beide seksen ongeveer 50-50 zijn, behalve bij de verdeling van producten over de afnemers, waarin de vrouw m.i. een grotere meerderheid zal hebben. Wij mogen op grond hiervan tevens stellen dat alle grote instellingen, die een verdeling van productie en de regeling daarvan tot doel hebben, of dit nu particuliere - weinig - of staatsinstellingen zijn - vele - door vrouwen geleid zullen worden. Ik hoop nu maar dat geen der aanwezige heren vreest op korte termijn hierdoor werkeloos te worden, want ik spreek hier over een ontwikkeling, die een honderd jaren verder in de tijd ligt.

In de kunst heeft de vrouw eveneens een wat vreemde positie, zoals u misschien weet. Er is een tijd geweest, dat bv. cello spelen voor een fatsoenlijke vrouw niet denkbaar was, omdat het instrument bij het bespelen tussen de benen geklemd dient te worden. Dergelijke vooroordelen zijn reeds voorbij. Toch worden bepaalde vormen van kunstuiting en bepaalde instrumenten nog steeds als onvrouwelijk beschouwd. Toch kan een vrouw evengoed sousafoon of tuba spelen als een man. Zoals zij evengoed een kunstwerk kan lassen of uit steen houwen als een man. De vrouw krijgt dus veel grotere mogelijkheden en vrijheden op kunstzinnig gebied door het wegvallen van dergelijke vooroordelen. Daar de begaafdheid van de vrouw echter buiten de persoonlijke sfeer eerder reproductief en op sier gericht is, terwijl algemeen kunstzinnigheid in creatieve zin veel beperkter voorkomt, meen ik dat vrouwen in de reproductieve kunst een zekere meerderheid zullen krijgen, maar in het creatieve nog zeer lang de mindere van de man zullen blijven. In de schilderkunst zal een ieder, man en vrouw, voorlopig wel mee blijven klodderen, maar ik meen dat de beste schilderijen en verwante kunstuitingen wel door de man gemaakt zullen worden. Bij boetseren, pottenbakkerswerk zal de vrouw de meerdere zijn. Regie bij bv. toneel e.d. zal eveneens in toenemende mate ook de vrouw aantrekken. In de muziek zal de vrouw als uitvoerend kunstenaar gelijkwaardig naast de man staan, composities zullen echter voornamelijk door mannen worden geschapen.

De mensheid is de laatste jaren bezig buiten de begrenzing van eigen planeet te kijken. De vrouw is door haar gestel en instelling - mits zij over bepaalde hulpmiddelen beschikken kan - voor de ruimtevaart beter geschikt dan de man. Zij heeft meer weerstand tegen druk en pijn, grotere ongevoeligheid voor temperatuursveranderingen en, mits goed geschoold, een veel snellere automatische reactie dan de man. Een perfecte reactie volgens de methode van Pavlov kan bij een vrouwelijk wezen van een soort bereikt worden in ongeveer 2/3 van de tijd, die nodig is om ditzelfde bij een mannelijk wezen van dezelfde soort te bereiken. Een toenemen van de plaats van de vrouw bij de ruimtevaart doet veronderstellen, dat ook de huidige ontwikkelingen zich zonder meer voort zullen zetten, zodat de vrouw ook bij de raketballistiek de voornaamste plaatsen zal gaan innemen. Laat ons nu maar hopen, dat vrouwen hierdoor niet in staat worden gesteld om ook tot de hogere plaatsen in het leger door te dringen: waar de man nog overweegt wat daar de spelregels zijn, zal een vrouw onder dezelfde omstandigheden reeds op de rode knop gedrukt hebben en dit is, zoals u begrijpt, in de huidige wereld reeds zeer gevaarlijk. Ik vermoed echter dat de vrouwen die onderling veel nijd kennen, maar altijd weer gezamenlijk front maken tegen de "stommiteiten" van de mannen - eigen man inbegrepen - reeds voordat de gestelde mogelijkheden op treden, reeds zoveel bezwaar gemaakt zullen hebben tegen de niet rationele en gevaarlijke opbouw van legers enz. dat dit gevaar van vrouwelijke legeraanvoerders m.i. niet veel kans heeft ooit reëel te worden.

De vrouw zal wel geen vrede op aarde brengen - sinds de eerste appel is de vrouw mede oorzaak van menige twist - maar aan de andere kant heeft zij een vorm van logica, waardoor het haar mogelijk zal zijn haar invloed te doen gelden, waar het er om gaat de niet noodzakelijke grenzen tussen staten en statenblokken teniet te doen. Het gevoel voor traditie, dat bij de vrouw sterker is dan bij de man, zal daarbij betekenen dat het eigene van de groepen der bevolking in alle landen der aarde behouden kan blijven. Ik speel hierbij in de eerste plaats in op de meer geestelijke tradities, niet op het uiterlijke vertoon, dat juist de traditionele zin van de man schijnt te boeien. De man immers zal de uiterlijke vorm omentwille van de traditie handhaven, nadat deze reeds lang obsoleet is geworden en haar werkelijke betekenis eenvoudig teloor laten gaan.

Ik ben mij er van bewust, dat voorgaande en volgende conclusies de meesten van u niet erg zullen bevallen. Maar de feiten zijn nu eenmaal herkenbaar. Zo acteert de vrouw, vooral in het dagelijkse leven, veel meer en veel beter dan de man. Wanneer een man comédie speelt, weet hij dat zelf wel. De vrouw, die comédie speelt, gaat daarin zozeer op, dat zij eerst beseft, dat zij comédie speelde, wanneer anderen haar daarop attent hebben gemaakt en zij haar ongelijk heeft moeten toegeven - innerlijk dan - want openlijk pleegt zij dit te vermijden, zolang het maar mogelijk is.

Dit wil zeggen, dat een vrouw bepaalde godsdienstige waarden veel eerder dan de man van een vlak van fantasie of veronderstelling in het vlak van een beleefde werkelijkheid zal overbrengen. De vrouw zal bepaalde visioenen, symbolen en ook krachten veel gemakkelijker in de werkelijkheid overbrengen als een deel daarvan, dan de man. Door de rol, die zij speelt, overtuigt zij zichzelf en kan zij vaak het redelijk onaanvaardbare feitelijk voor zich en anderen aantonen als bestaand.

Nu staat wel vast, dat wij in de komende tijd te maken zullen krijgen met een toenemende ontwikkeling van geestelijke vermogens bij de mens. Ik meen, dat de vrouwen daarvan eerder gebruik zullen maken dan de man, maar door hun eigen verklaringen van de mogelijkheden en verschijnselen ook aansprakelijk zullen zijn voor het ontstaan van vele vreemde sekten die rond deze mogelijkheden en vermogens worden opgetrokken. Wij zullen in de komende tijd nog heel wat kleine vrouwelijke pausjes te zien krijgen - en dat zijn dan meestal ofwel zeer spichtige dan wel zeer zwaarwichtige persoonlijkheden. Wij moeten er ook mee rekenen dat in de toekomst meer dan nu een noodzaak tot het gebruiken van paranormale vermogens zal ontstaan. De grotere sensitiviteit van de vrouw - ook al door de voorgeschiedenis van het vrouwelijke geslacht in deze sekse reeds aangekweekt, omdat zij nu eenmaal meer op gevoelens moest afgaan dan de man en daarbij ook aan moest voelen wat de man haar niet vertelde, wat meestal heel wat was - zal zij nu nog niet bestaande beroepen creëren en uit gaan oefenen, die nu nog niet bestaan. Bij deze beroepen zal grote gevoeligheid, o.m. voor sfeer, een grote rol spelen.

In de plaats van de opiniepeilers, sociaalpsychologen e.d., van deze tijd zie ik bv. vrouwen komen, die in staat zijn ook zonder ondervragingen de stemming en neigingen van een stad, straat e.d. aan te voelen, zodat zij zonder meer in staat zijn een conclusie te bereiken omtrent de daar heersende instelling, de bestaande verkoopmogelijkheden, de argumente die daar in het bijzonder aan zullen slaan e.d. Een dergelijke controle zal bij een zich verder ontwikkelen van superstaten - wat zeker voorlopig in de lijn der verwachtingen ligt - wel eens in de eerste plaats van politionele aard kunnen zijn. Ook al wordt de persoonlijke vrijheid in de toekomst voor allen groter, zo moeten wij toch rekenen met een overgangperiode van een kleine eeuw, waarin gezagshandhaving en vooral erkenning van politieke stromingen van het grootste belang is voor de gezagsdragers van beide seksen. Het is duidelijk, dat dergelijke begaafde vrouwen in de eerste plaats zullen worden aangetrokken door de staat, die hen zal gebruiken voor een soort onopvallende politionele controle. Naar ik meen, wordt hierdoor de scholing en ontwikkeling van dergelijke gaven zozeer bepaald, dat de personen die geschikt zijn, langere tijd in hetzij gezagshandhavende of, wanneer dit niet meer zo aantrekkelijk is, in raadgevende functies zullen optreden.

U vraagt zich af, hoe het zal gaan met de mode? Men zegt, dat de vrouw zeer modebewust is. Ofschoon ik aan de hand van hetgeen ik van uw wereld de laatste tijd wel verneem, dit soms meen te mogen betwijfelen. Ik meen zelfs, dat de man langzaam haast meer modebewust begint te worden dan de vrouw. Vooral wanneer het de vrouw betreft... De mode zal zich natuurlijk steeds blijven wijzigen in een steeds sneller tempo zolang de industrie daarbij belang heeft. De vrouw zal echter minder belangstelling hebben voor hetgeen haar als modieus wordt aanbevolen dan voor het "anders dan anderen zijn". Wij mogen dus wel rekenen met steeds sterker wordende en meer extreme fluctuaties. Het gevolg is, dat men over rond 20 jaren misschien meer dan 10 verschillende modes door elkander zal zien dragen. Elk van die modes zal op zijn eigen wijze extreem zijn en bloot zal ook dan vaak een grote rol spelen. Opvallend is bij dit alles dat men steeds minder nadruk legt - ook onder de vrouwen - op de "exclusiviteit" van de "creatie". Zij zal in de eerste plaats dragen, wat zij zelf aangenaam vindt.

Het is waarschijnlijk dat reeds binnen niet al te lange tijd overal centrales ontstaan, waar de vrouw haar eigen wensen in een model kan uitdrukken, allereerst waarschijnlijk door zelf met hulp van en onder leiding van deskundigen te werken, op den duur door haar denkbeelden weer te geven en deze, middels vele machines, in zeer korte tijd tot werkelijkheid te laten maken.

Binnen 30 jaren zal men op aarde hoofdzakelijk kleding van korte levensduur, z.g. wegwerpkleding gebruiken. De vereenvoudigde vervaardiging plus de in verhouding lage kosten zullen het veelvuldig wisselen van kleding - en desnoods mode - in de hand werken. Hierbij zal de vrouw zeker ook alle kledingstukken, die oorspronkelijk als "mannelijk" werden beschouwd, voor zich opeisen.

De mannen zullen het iets moeilijker hebben. Zij zitten in hun kledinggebruiken nu eenmaal opgescheept met een zekere conventionaliteit en een voorliefde voor kleding, die langere tijd gedragen kan worden. De vrouwen weten wel, dat juist de oudste en meest onaanzienlijke kledingstukken van de man vaak zijn meest geliefde bescherming tegen het klimaat vormen. Het breken met de sleur is voor mannen op het ogenblik nog een kwestie van kleur en kleine details. De invloed van de vrouw zal m.i. ook de man er toe bewegen zijn kleding niet meer te zoeken in het "nette", maar eerder in hetgeen hij comfortabel of leuk vindt. Men zal dan ook de ene man in dhoti, de ander in een kilt zien lopen, terwijl een derde misschien iets mini-achtigs in mannenstijl prefereert. Dat laatste zal een ontstellend gezicht zijn voor degene, die zich dit visueel voorstelt, maar ik meen dat men zelfs hieraan zal kunnen wennen.

Belangrijker dan dit alles is de neiging bepaalde oorspronkelijk voor een der seksen gedachte kledingstukken voor beide seksen te gebruiken. Er ontstaat een soort verwisselbaarheid. Bedenkt u maar, dat een vrouw die de broek aan heeft, vroeger een dame betekende die uitdrukkelijk de baas in huis was, terwijl tegenwoordig een dergelijke uitdrukking eerder schijnt te duiden op het feit dat de dame in kwestie haar rokje wat te kil begint te vinden. De man zal redeneren: waarom zou een vrouw wel het recht hebben zich naar believen te tonen in in wezen mannelijke kledingstukken, terwijl ook ik wel eens een doorschijnend nylongeval met jabot eigenlijk best aardig zou vinden? M.a.w. er zal mode zijn, maar een opvallend verschil tussen dames- en herenmode zal m.i. met de loop der tijd geheel verdwijnen. U vindt dit vreemd? Kijkt u eens naar de ontwikkelingen die reeds nu kenbaar worden. De jongeren blijken in kleding en uiterlijk eerder een soort a-seksualiteit na te streven dan een nadruk op eigen sekse, althans bij grotere delen van de jeugd is een dergelijke tendens kenbaar. Nog steeds blijft de vrouw vooropgaan in het modespel, maar steeds meer mannen blijken geneigd voor zich voordeel te trekken uit de mogelijkheden die allereerst voor de vrouw werden geschapen.

Daar de vrouw een grotere belangstelling en handigheid heeft wanneer het op kleding aankomt, zal zij het zijn die de leiding neemt bij de mode van de toekomst en ook de aanleiding zal vormen tot het vervaardigen van de nodige apparaten waardoor de wegwerpkleding goedkoop en snel vervaardigd zal worden. Onderschat haar technisch vernuft in dit opzicht niet: een vrouw, die met een machine moet werken en daarin plezier heeft, leert al snel hoe deze functioneert en kan die repareren, maar op den duur zeker ook verbeteren. Reeds nu blijkt, dat vrouwen bv. even goede automecaniciëns zijn als mannen, wanneer zij werkelijk belangstelling hebben voor de auto. Ik voorzie dan ook, dat de vrouw zowel zakelijk als in technisch opzicht het moderijk van de toekomst geheel zal beheersen.

De verkeersregeling in de toekomst zal veelal middels waarnemingen op afstand en computers plaats vinden; het is bijna zeker dat de vrouw ook in dit opzicht een belangrijke taak zal vinden. Haar neiging tot snel reageren op een situatie zonder eerst alles tegen elkander af te wegen, zal juist bij het optreden van onvoorziene situaties veel voordeel bieden en een snellere afwikkeling mogelijk maken. In badplaatsen zullen wij bv. de strandwachters plaats zien maken voor meer representatieve "reddende gastvrouwen". In het begin kan dit voeren tot jonge lieden die binnen zicht van een dergelijke schone schijnbaar dreigen te verdrinken, zoals dames dit nu wel eens doen, wanneer de strandwacht bijzonder knap is. Maar ook hier: alles went.

Maar om terug te komen op het verkeer, in de grote verkeerscentrales zullen, zoals bij vele schakelborden, die vooral een snel reageren en in mindere mate overweging en zorgvuldigheid vergen, voornamelijk door vrouwen bediend worden.

Maar wij zullen weinig of geen vrouwen aantreffen in de regelkamers van grote productie-eenheden, waar voortdurend de stand van vele meters moet worden afgelezen en steeds weer kleine correcties nodig kunnen zijn. Hiervoor is de man n.l. beter geschikt, daar hij meer geneigd is de zaken op hun beloop te laten, maar reeds vroegtijdig een mogelijk ingrijpen te overwegen, zodat hij niet onnodig in het proces zal ingrijpen, maar wel gedegen en verantwoord zal reageren. Daarbij zal verder een rol spelen dat in dergelijke gevallen de man zijn verantwoordelijkheid wat zwaarder pleegt te nemen dan de vrouw. Een vrouw is in dergelijke gevallen geneigd te stellen dat alles wel goed zal gaan, terwijl de man zich zorgelijk af vraagt, óf alles wel goed zal gaan. Een klein verschil misschien, maar in dergelijke omstandigheden van zeer groot belang.

In de zeevaart zullen wij zeker ook steeds meer technisch en bevelvoerend personeel aantreffen van de vrouwelijke soort. Daar de zeevaart steeds meer, enerzijds een soort vakantiebedrijf wordt, óf zich uitsluitend met vrachttransporten bezig houdt, zal, vooral op de passagiersboten, een representatief en inventief personeel van groot belang worden geacht. Zodra het vooroordeel tegen de vrouw op leidende plaatsen afneemt, zullen wij daarom ook vele vrouwelijke scheepsofficieren en kapiteins aantreffen. Maar de man zal bijna altijd de baas blijven in de kombuis, de keuken. Kortom: de vrouw zal werkelijke gelijkwaardigheid bereiken, ook in het oordeel van de gemeenschap. Dit zal na de nodige concurrentie natuurlijk ook voeren tot deelneming in clubs e.d., die nu nog veelal geheel of hoofdzakelijk mannenkwesties zijn. Hierdoor zal op den duur haar mentaliteit geheel gaan veranderen.

De vrouw van de toekomst zal veel beter passen in de mannenwereld dan nu, ook wanneer het gaat om geestelijk werk, filosofie etc. Zij zal niet meer een buitenbeentje in de mannenwereld zijn, wanneer zij zich voor dergelijke dingen interesseert, maar zonder meer als een volwaardige partner worden aanvaard, die weliswaar toevallig een andere sekse heeft, maar toch in staat en bereid is mee te leven en te denken in de gemeenschap en daar, naast de mannen, haar eigen inzicht en benadering wil geven en zo aan het geheel een grotere waarde gevende.

De taak en de plaats van de vrouw in de toekomst is wel degelijk een andere dan die van vandaag. Wat de progressieve vrouwen van heden omtrent de toekomst dromen, gaat weliswaar veel verder dan hetgeen de vrouw in werkelijkheid ooit bereiken zal - een vrouwenregering bv. - maar daar staat tegenover dat een vrouw nooit zo gelukkig zou kunnen zijn in en wereld, waarin die dromen waar zouden worden, als in de wereld waarin zij in de eerste plaats mens kan zijn en pas daarna, op de tweede plaats a.h.w., vrouw is. De toekomst brengt geen blijvend matriarchaat of een blijvende mannenregering, een eenzijdige wereld, maar eenvoudig een mensenwereld met een mensenregering, die menselijk geluk voor alle mensen mogelijk kan maken. Bereikbaar is dit echter eerst wanneer de vrouw in de eerste plaats als mens erkend wordt en pas in de tweede plaats biologisch wordt bepaald, zowel in waardering en benadering, als vrouw. Dit alles betekent een grote stap voorwaarts naar vrede op aarde, menselijke bewustwording. De tijd, waarin deze tendensen overal geheel merkbaar zullen worden is, naar ik meen, reeds zeer dichtbij.

Heeft u commentaar of vragen?

Vraag: Maar hoe zit het dan met de verschillen, die geestelijk bestaan?

Antwoord: Een groot deel van de verschillen die u geestelijk noemt, zijn in feite mentaal, psychologisch en worden door de opvoeding bepaald. Zelfs in uw dagen worden jongens nog anders opgevoed dan meisjes. Kijk naar kleine kinderen. Jongentjes en meisjes spelen met elkaar als gelijken, maken weinig of geen verschil tussen de seksen, ook al kennen zij wel degelijk reeds zeer jong de seksualiteit. Pas wanneer de opvoeding zich meester maakt van de kinderen, gaan grote verschillen in kleding enz. optreden, terwijl zelfs het speelgoed, het aanvaarde gedrag enz. anders schijnt te moeten zijn. Dan ontstaat ook bij de kinderen een werkelijk erkend verschil en zien wij naijver en zelfs verwerping tussen de seksen optreden.

Neem nu deze vanaf de vroegste levensjaren verschillende opvoeding, gedragsregels enz., weg, en de gelijkheid en de mogelijkheid met elkander als gelijke om te gaan, die de kinderen eens kenden, blijft voortbestaan. Eerst in de puberteit zullen enige verschillen in gedrag op kunnen treden, maar zelfs deze zijn natuurlijk en niet een mogelijke oorzaak tot het ontstaan van een blijvende verwijdering van de geslachten, tot zij a.h.w. uiteengroeien tot twee elkander vreemde rassen, die nolens volens met elkander moeten leven, maar zodanig andere maatstaven en normen hanteren, dat zij elkander nooit werkelijk begrijpen. De verstandelijke erkenning en benadering van het leven is dan immers dezelfde.

De vrouw zal begrijpen, dat zij anders is dan de man en omgekeerd. Natuurlijk. Maar de nadruk valt daarop niet meer, zodat de vrouw niet meer opbokst tegen de man, die zij nooit geheel kan begrijpen - het zijn maar rare wezens met vreemde opvattingen - en deze zal begrijpen; terwijl het "mystieke" geheim "vrouw" eveneens door de gemeenschappelijke begrips- en normwaarden wegvalt. Ik ontken niet, dat er verschillen in gevoelsleven zullen blijven bestaan. Dezen zijn door de sekse bepaald; doordat dezen echter niet voeren tot een afzonderlijke code blijft een zo grote ruimte bestaan, waarin werkelijk begrip geheel mogelijk is en een zodanige samenwerking op allerhande terrein, dat de invloed van de verschillen ten hoogste een aanvulling van de ander betekent en niet meer, zoals nu vaak het geval is, een muur, waardoor begrip onmogelijk blijft.

Indien u het meer geestelijk bedoelt, kan ik alleen opmerken, dat geestelijk geen verschillen bestaan, zij het, dat de man op dit terrein op het ene gebied misschien iets meer kan doen, terwijl de vrouw in andere opzichten meer kan presteren. Geen van beiden zal echter in de stof een geestelijk afgerond ervaren en begrip kunnen vinden, zodat een samenwerking tussen de seksen ook in dit opzicht zal voeren tot een gezonder en evenwichtiger ontplooiing van de geest en geestelijke vermogens. Kortom, een bouwstuk, waarin zowel de mentaliteit van de man als van de vrouw aanwezig is, zonder dat daarom de rechtlijnigheid van de gestelde taak wordt verwaarloosd, zal altijd beter zijn dan alles wat een man of een vrouw afzonderlijk zouden kunnen presteren. U hoeft zich echter geen zorgen te maken. De animale attractie zal natuurlijk blijven bestaan, alleen met dit verschil, dat zij niet meer wordt geromantiseerd, gemaakt tot het zoetste, eeuwigste, of schoonste op aarde, maar wordt erkend als een natuurlijk proces, dat zijn werkelijke betekenis alleen krijgt, wanneer het een geestelijke samenwerking en eenheid tot uitdrukking brengt.

Vraag: Bestaat er in de geest, tussen de incarnaties in, een groot verschil tussen man en vrouw?

Antwoord: Neen. Het verschil tussen jongens en meisjes in de geest is nu eenmaal niet groot, ten hoogste een kwestie van voorafgaande ervaring. Ik hoop, dat dit voor u geen teleurstelling is. Kort na de overgang wordt natuurlijk het beeld, dat men zich van eigen Ik maakt, nog sterk door de op aarde gekende sekse bepaald. Eens wanneer je boven de vormsferen uitkomt - wat een kwestie van besef is - vallen de verschillen geheel weg. Dan blijkt, dat het verschil tussen man en vrouw in geestelijk opzicht in wezen niet bestaat.

Vraag: Zijn er ook vrouwelijke leden der Witte Broederschap?

Antwoord: Uit de aard der zaak. Wat had u anders gedacht. Eenvoudigheidshalve spreken wij over de Grote Raad en de Broeders in mannelijk meervoud, daar het taalkundig gebruik inhoudt, dat het mannelijk meervoud in dergelijke gevallen het vrouwelijk meervoud mede omvat.

Vraag: Het valt mij op, dat in de laatste tijd de meisjes steeds meer het hof maken aan de jongens. Is dat een tijdsverschijnsel of betekent het, dat de vrouw mannelijker en de man vrouwelijker wordt?

Antwoord: Ik zou niet willen beweren, dat het laatste waar is en betwijfel, of het eerste waar is. De kwestie is deze: de vrouw staat vrijer in het leven. Wat zij vroeger alleen met een enkele blik kon zeggen, kan zij nu desnoods in een hele serenade vertellen, waardoor haar hofmakerij misschien wat opvallender, maar zeker niet intenser is geworden.

Wanneer ik even terug mag grijpen naar mijn eigen herinneringen, dan weet ik nog wel, dat met bewegingen van waaiertjes, blikken en misschien het tonen van een enkeltje door de dames vaak duidelijker het hof werd gemaakt dan u m.i. aan de jongere generatie zou kunnen verwijten. De vorm verandert, het gebeurt openlijker. Maar het feit, dat iets meer openlijk gebeurt, betekent nog niet dat de feiten anders zijn geworden. In mijn tijd zeiden wij wel, dat de vrouw zelf bepaalt wie haar het hof zal maken en wie niet, indien zij iemand heeft gevonden, die zij er toe brengt, haar te huwen. Het verschil lijkt mij niet zo groot.

Vraag: Bedoelt u met hetgeen u vanavond gezegd hebt, dat wij toegaan naar toestanden als in Afrika, waar de vrouwen het werk doen en de mannen niets doen?

Antwoord: Ik moet u teleurstellen. Ik meen dat de vrouw in haar huidige staat van emancipatie niet geneigd zal zijn enige man die mogelijkheid te geven. De afwasplicht van menig gehuwde heer kan in dit opzicht reeds een praktisch bewijs vormen voor het tegendeel van het door u gestelde.

Vraag: Kunt u dan misschien even zeggen, waarvoor in de toekomst de mannen nog wel goed zijn?

Antwoord: Onder meer zal de man steeds noodzakelijk zijn om het systeem te bouwen waardoor hetgeen de vrouw intuïtief benaderd heeft een meer praktische vorm en gestalte kan krijgen. De man is geschikt voor het bouwen van een samenwerking en een systeem, waarbij de gelijkmatige ontwikkeling van belang is, terwijl de vrouw noodzaken kan erkennen, producten kan ontwerpen, maar zelden het geduld zal hebben om alles tot in de details af te werken. Zij is eerder geneigd verder te gaan aan het volgende, voor het eerste af is. Denk eens aan de handwerkende vrouwen, die soms vijf handwerkjes tegelijk hebben om van het een naar het ander te kunnen springen, de dames die drie of vier boeken tegelijk lezen, omdat elk boek voor zich te snel vervelend wordt. Om maar niet te spreken over de dames, die bv. de opera *Fidelio* weten te combineren met een nieuw recept voor het inleggen van perziken. De man is degene, die aan deze ongedurigheid een rem opzet, zorgt, dat er een continuïteit blijft bestaan enz.

Reactie: Waarna de vrouw zal oordelen over het werk van de man.

Antwoord: Natuurlijk, zoals ook heden. Maar naarmate zij zelf meer deel van de maatschappij wordt, zal zij beseffen, dat zij daartoe niet werkelijk geschikt is. Zij zal leren begrijpen dat het sprongsgewijs evolueren van denkbeelden haar tot een waardevolle en zeer gewaardeerde, maar zodra het op de beoordeling van uitvoering aankomt, ook onpraktische medewerkster maakt. Zelfs grote vrouwen als bv. madame Curie hadden daar last van. De man is het die de continuïteit van het werk tot stand brengt en over het geheel een overzicht heeft en tot stand brengt in meer kenbare vorm, waarop de vrouw zich verder kan baseren. Maar laat ons eerlijk zijn: de vrouw is in het verleden er van overtuigd geweest dat zij het leven en doen van haar man voldoende kon overzien en regeren, zoals de man altijd weer met hetzelfde hoffelijke gebaar dit heeft toegegeven en ondertussen gedacht: ik laat je je illusies maar, ik weet wel, wat ik doe. Die toestand blijft natuurlijk nog wel even bestaan. Wanneer ik spreek over gelijkwaardigheid bedoel ik daarmee zeker niet op gelijkheid in alle opzichten, of een suprematie van het zwakkere geslacht, zoals u schijnt te vrezen. Alles wat ik gezegd heb geldt overigens ook voor de vrouw in minder ontwikkelde landen als bv. het Oosten. Hier zal de evolutie van de vrouw met meer schokken gepaard gaan en zo tijdelijk grotere spanningen oproepen. Maar het gehele proces geldt voor het geheel van deze wereld.

Na de pauze kunt u schriftelijk nog vragen stellen, al meen ik, dat wij het terrein wel grotendeels hebben afgegraafd zover de belangstelling reikte. Ik ga hierbij af op hetgeen de aanwezigen denken. De meesten van u reageren n.l. in de trant van: het klinkt allemaal wel aardig, maar mijn tijd zal het gelukkig nog wel uitdienen. Vergeef mij, dat ik zo duidelijk laat blijken, dat ik weet, wat u hiervan denkt. Aan de andere kant zal de herinnering aan hetgeen ik u nu gezegd heb, het u gemakkelijker maken de jongeren te begrijpen en in te zien dat hetgeen er op het ogenblik overal gebeurt, niet alleen een zaak van excessen van jongeren inhoudt, maar gewoon een revolutie betekent, waar u grotendeels buiten kunt blijven, indien u dit wilt.

Ik wens u nu een aangename pauze.

BEANTWOORDING VRAGEN

Zo, vrienden. Ik zie, dat u de pauze prettig door bent gekomen en zal nu uw vragen enz. beantwoorden.

Vraag: Waarom geen vrouwelijke componisten en dirigenten?

Antwoord: Dirigenten heb ik niet genoemd. Wel componisten. Een vrouw heeft een enorm voorstellingsvermogen, maar dit is niet erg analytisch, zeker, wanneer het niet met zichtbare en voelbare waarden te doen heeft. Nu is een componist niet alleen iemand, die een melodie bedenkt, maar tevens degene die deze melodie a.h.w. in zich moet horen, zoals zij, uitgevoerd door een bepaald orkest of bepaalde instrumenten, zal moeten klinken. De praktijk wijst uit, dat zelfs orkestraties, die door vrouwen worden gemaakt, minder geslaagd zijn. Wel hebben zij de neiging experimentele klanken te scheppen en te gebruiken, maar het resultaat toont steeds weer aan, dat zij het effect van hun experimenten niet tevoren kunnen berekenen.

De vrouw zal wel een goed chanson kunnen componeren, maar zal slechts zelden in staat zijn een redelijk symfonisch gedicht te schrijven. Er zijn vele bekende en grote schrijfsters en dichters te vinden in het verleden, maar weinig of geen filosofen, er zijn vele ballerina's e.d. bekend, maar praktisch geen enkele vrouwelijke componist van betekenis. Wij mogen niet verwachten, dat dit onmiddellijk veranderen zal. Mogelijk komt de vrouw tot het componeren van geslaagde illustratieve muziek en balletmuziek - doel muziek dus - maar ik betwijfel, of zij in de komende honderden jaren zoveel gevoel voor de zuivere klank zal kunnen ontwikkelen, dat zij muziek puur zal kunnen schrijven. Vandaar mijn uitlating dat vrouwen voor het componeren minder geschikt zijn.

Vraag: Dus de vrouw kan moeilijk de juiste toon vinden?

Antwoord: U bent oud genoeg om te weten dat zij dit wel degelijk kan, mits zij daarmee een voor haar praktische bedoeling heeft. En dat is meestal niet zozeer op uitsluitend muzikaal terrein.

Vraag: Valt in de verre toekomst, die ons mannen te wachten staat, te verwachten dat naast de dienstplicht voor de man een sociale dienstplicht voor de vrouw wordt ingevoerd?

Antwoord: Ik geloof, dat in de - wat verdere - toekomst de militaire dienstplicht voor de man zal worden afgeschaft. Ik meen, dat hij dan een zekere sociale dienstplicht met de vrouw zal delen. Ik meen dat beide geslachten daarbij voor de gemeenschap veel productiever zullen zijn, dan de militair is. Dit met excuses en hommage aan de militairen van deze tijd, die ongetwijfeld menen een onmisbaar iets te zijn in deze onzekere wereld, maar zich niet realiseren, dat zij zichzelf door hun gedrag tot een door henzelf geschapen oorzaken, tot onmisbaar lijkend kwaad op deze wereld maken.

Vraag: Welke plaats gaat de vrouw in de politiek innemen en valt daarvan iets te verwachten?

Antwoord: Ik meen, dat van het optreden van de vrouw in de politiek in ieder geval een sneller evolueren van de samenleving te verwachten is. Dat op zich hoeft nog niet te betekenen dat het ongetwijfeld zich steeds meer in de politiek mengen van vrouwen de samenleving ook noodzakelijk tot een betere maakt. Ik heb hierover mijn eigen inzichten, die u natuurlijk niet hoeft te delen. Ik meen dat politici over het algemeen goedmenende mensen zijn, die met hun goed bedoelde maatregelen zelf de ontwikkelingen onmogelijk maken, die zij zeggen te willen bevorderen. Dit geldt voor vrouwen zo goed als voor mannen, want dit is eigen aan het wezen van de politiek.

Aan de andere kant is de vrouw vaak besluitvaardiger. Vrouwelijke politici zijn sneller dan hun mannelijke collega's bereid om v r gaande conclusies te trekken en als gevolg daarvan v r gaande besluiten te nemen. De verdragende invloed van de politiek op de samenleving, die op het ogenblik een zo grote rol speelt, mede dank zij het kluiten in het riet sturen, sussen, en ijskast-zetten, door de vrouw aanmerkelijk zal afnemen. De vrouw zal sneller en openlijker reageren dan de man normaal doet. Aan de andere kant zal zij, juist door dit sneller optreden, ook veel eerlijker reageren. En als er iets in de politiek noodzakelijk is, lijkt mij dit niet het vinden van een plan om een ideale wereld te bereiken middels de politiek, maar het vinden van eerlijkheid in de politiek. Want zonder die eerlijkheid blijft elke betere toekomst, ondanks alle plannen, een illusie. De plaats van de vrouw in de politiek kan dus allereerst als stimulerend beschouwd worden. Zij zal in steeds toenemende mate aan de politiek deel gaan nemen, maar gezien voorgaand omschreven ontwikkelingen daarin m.i. nimmer een werkelijke meerderheid bereiken.

Vraag: Kunt u nog iets zeggen over de noodzakelijkheid van de aanwezigheid van de man in de komende tijd?

Antwoord: Zonder de man zou er geen nageslacht bestaan. Zoals de boer eens sprak: God laat het graan groeien, maar als ik het niet goed uitzaai, komt er ook niets van terecht. Wij moeten m.i. de plaats van de man niet als die van een mindere beschouwen in de toekomst, maar ons wel realiseren, dat de man op het ogenblik domineert, zonder dat de wereld ideaal is. Een verandering is dus op zijn plaats, maar de man zal steeds een stabiliserende factor blijven in de gemeenschap. De grillen en impulsiviteit van de vrouw zal een tegenwicht van node hebben. De plaats van de man is dan ook in de toekomst zeer belangrijk, al zal hij niet meer zich kunnen verheugen in een soort monopolie op wijsheid dankzij zijn geslacht. Het lijkt mij echter een groot voordeel dat de man het in de komende tijd steeds minder alleen voor het zeggen heeft, zodat een vertekende maatschappij met onnodige problemen voorkomen kan worden. Want de man is maar al te vaak zo bezorgd over het behoud van het bereikte, dat hij alleen daardoor elke verdere poging tot ontwikkeling, zowel in sociaal als persoonlijk vlak dreigt te frustreren.

Vraag: Maar zal de vrouw die gehuwd is, niet steeds aan haar gezin gebonden blijven als bv. mevrouw v. Someren, die moest kiezen tussen haar plaats in de Kamer en haar zontje, en dit laatste koos?

Antwoord: Hierover heb ik reeds veel gezegd. Ik zal dit niet herhalen. Wel wil ik opmerken, dat de voorstelling die men in deze dagen nog heeft van het gezin en de gezinsfunctie in 't geheel verkeerd is. De betekenis van het gezin ligt in het samen kunnen zijn in genegenheid zonder dat dit gezin noodzakelijkerwijze voor een of meer van de delen daarvan ook een verplicht arbeidsterrein moet zijn. Indien wij zien, hoe de huishoudelijke taak ondanks alles reeds is teruggelopen en ons realiseren hoeveel verder de arbeidsbesparing enz. nog op kunnen lopen, wanneer men meer overgaat tot een gecentraliseerde dienstverlening - bv. per blok - dan nu het geval is, is het duidelijk dat zelfs iemand als mevr. v. Someren, in de toekomst de tijd wel zou kunnen vinden voor haar functie, zonder dat haar kind daaronder zou moeten lijden.

Het grote bezwaar voor deze dame is m.i. vooral, dat zij deel uitmaakt van een regerend lichaam, dat hoofdzakelijk uit mannen bestaat, waarin vele uren van nodeloze herhalingen, nutteloze woorden en spiegelgevechten zonder zin, plus de noodzaak je daarover te infomeren, en binnen het kader van het bestaande politieke spel ook te reageren t.a.v. de werkelijke behoeften van de bestuurlijke taak, in een onjuiste verhouding staan.

Anders gezegd: de Tweede Kamer zou met enige zelfbeperking en enige zakelijkheid in ongeveer 1/5 van de nu gebruikte tijd al het noodzakelijke af kunnen handelen. Het impliceert, dat dan ook een mevr. v. Someren dan voldoende tijd voor haar gezin zou kunnen vinden en zelfs nog een aantal commissariaten er bij zou kunnen nemen, zoals vele van haar collega's immers reeds doen.

Ik wil tot slot nog enkele opmerkingen maken en wel voornamelijk over u: het is eigenaardig, dat dit onderwerp zo weinig direct besef heeft uitgelokt.

De vrouwen zeiden: ha, eindelijk krijgen de mannen ook eens te horen, dat zij niet volmaakt zijn. En de mannen reageerden: je kunt dat alles nu wel over de vrouw zeggen, maar ik moet het eerst nog eens zien. De reactie is logisch, wanneer u uitgaat van uw huidige standpunt en bestaande verhoudingen. De vrouw wil graag wat meer op de voorgrond komen, de man wil natuurlijk zijn voorrangpositie niet zonder meer prijs geven. Wat m.i. bewijst, dat beide groepen niet in de eerste plaats reageerden vanuit een besef omtrent noodzaken en mogelijkheden, maar vanuit een zekere eigenwaan.

De vrouw meent, dat zij bepaalde rechten moet hebben, ofschoon zij zich in wezen die rechten vaak niet waardig toont. De vrouw eist enerzijds graag het respect op, dat men haar sekse dan toch verschuldigd is, wil beschermd worden, terwijl zij aan de andere kant een gelijkberechtiging vergt. Toch kun je niet gelijktijdig bescherming en voorrechten eisen, omdat je de zwakkere bent en gelijktijdig alle verantwoording en beslissing met anderen gelijkberechtigd delen. Dat gaat nu eenmaal niet. De mannen hebben de neiging om te menen dat zij een bepaald monopolie bezitten van geestelijke waarde, rede, recht. Zij vergeten daarbij, dat zij deze dingen alleen uiterlijk bezitten dankzij het feit dat men leeft in een door mannen geregeerde en beheerste maatschappij - wat in feite reeds afgelopen is.

U kunt, mijne heren, beweren dat u geestelijk verder bent dan de vrouw, dat u logischer denkt dan de vrouw. Misschien hebt u in zekere zin wel gelijk. Maar wanneer u eerlijk wilt zijn, moet u erkennen dat u ook niet werkelijk geneigd bent om de vrouw een kans te geven te leren, zodat zij misschien verstandelijk hoger, logischer en geestelijk hoger zou kunnen worden, dan u zelf nu bent - of meent te zijn.

Mijne heren, u bent bang voor concurrentie. Mijne dames, u bent bang voor het risico, dat een vrije concurrentie met zich brengt.

Maar waarom zou u eigenlijk vanuit dit standpunt blijven denken en reageren. Dit is de tijd, waarin ieder en alles een ander beziet en dan een fusie aangaat. Nu wil ik u zeker niet tot een persoonlijke fusie bewegen. Dit is en blijft uw zaak. Maar ik geloof dat het tijd wordt, dat u eens minder kijkt naar de verschillen - wat meestal ook maar een in verhouding klein stukje is, en wat meer kijkt naar hetgeen u elkander te bieden hebt aan positieve waarden. Wat kan de vrouw aan positieve bijdrage leveren in bv. het zakenleven, de regering enz.? Wat kan de man daar tegenover stellen?

Laat de vrouw eens minder de nadruk leggen op de punten, waarop zij volgens haar begrippen niet door de man als volwaardig erkend wordt en eerst eens nagaan, op welk terrein zij zelf in staat is haar waarde te bewijzen. De jongere generaties zullen dit overigens veel gemakkelijker doen dan u. Als teken van een nieuwe mentaliteit zien wij zelfs bij velen een vervaging van de uiterlijke kentekenen van de sekse, zodat het voor een buitenstaander vaak zelfs moeilijk is uit te maken, wie nu eigenlijk wat is. Deze jongeren willen ergens niet verschillen. Zij willen juist zoveel mogelijk gelijk - en gelijke - zijn. Zij willen zich niet afzetten tegen de andere sekse, maar juist een geheel vormen met de andere sekse, mentaal en geestelijk zo wel, als anderszins. Hierdoor worden de feitelijke verschillen tussen man en vrouw natuurlijk niet weggenomen of minder, maar wel kan men zo naar een samenleving toestreven, waarin die verschillen steeds minder belangrijk worden.

Een vrouw, die alleen vanuit haar eigen standpunt heeft geleerd te denken en redeneren - dus vrouwelijk - kan misschien en goede theosofe zijn. In de rozenkruiserij zal zij al iets minder kans hebben. In de maçonnerie zal zij, tenzij in een zeer bijzondere loge, niet op haar plaats zijn. In de kerk is zij als gelovige zeer gewenst, zeker wanneer er collecte is of kaarsen gebrand moeten worden, maar zodra het gaat om het leergezag telt zij in wezen niet mee.

Eerst wanneer zij leert ook het standpunt en het denken van de mannen te volgen, zal daarin iets kunnen veranderen en zal een einde komen aan de waanzinnige situatie, dat met theologische argumenten bepalingen worden gesteld t.a.v. het persoonlijke leven van de vrouw door mannen, die van de moeilijkheden, noodzaken, wensen en angsten van de vrouw weinig of niets kunnen begrijpen.

Ik kan nog meer dwaze situaties opsommen, maar volsta met de opmerking dat een man die weigert de vrouw en haar wereld te aanvaarden, zoals deze vanuit vrouwelijk standpunt bestaat, nimmer geheel en geestelijk juist mens zal zijn, zoals de vrouw, die blijft hangen in haar eigen denken en niet tracht iets te begrijpen van de wereld en het denken van de man, nimmer volledig mens kan zijn. Dit geldt zowel geestelijk als maatschappelijk. Eerst wanneer je tot een samenwerking komt met het andere geslacht kun je leren iets van de Schepper te omvatten, te beseffen. Wanneer je alleen maar weet wat licht of wat duister is, hoe kunt u dan weten, wat schemering is? Als u niet alle kleuren kent, hoe wilt u dan een kleurpatroon omschrijven? Wanneer u niet een besef, al is het maar een gevoelsbesef, hebt van de wereld van de man en de vrouw, hoe wilt u dan iets kunnen begrijpen omtrent de goddelijke schepping? Het is niet belangrijk dat een dergelijk begrip ook lichamelijk tot uiting komt, de samenwerking een huwelijk wordt enz. Geestelijk zijn dit dingen die niet zo zwaar tellen. Belangrijk is een wederkerig begrip waardoor je gezamenlijk tot een juister erkennen van de totaliteit komt.

Leven vanuit je eigen besef als man en vrouw is zoets als het langs een weg door een landschap gaan en daarbij slechts naar een kant uitkijken. Je zult dan altijd maar de helft van het landschap kennen en je grotelijks vergissen, doordat je zonder meer aanneemt, dat de andere kant wel net zo zal zijn. Wanneer je met twee mensen langs die weg gaat en ieder naar een andere zijde kijkt, zul je, zelfs al kun je maar één kant zien, toch uit de mededelingen van de ander meer begrijpen omtrent het geheel en zo het gehele landschap kunnen beseffen.

God, eeuwigheid, werkelijkheid, de openbaring, de waarheid, zijn de namen die men geeft aan het landschap, waardoor de weg van de mens en de mensheid gaat. Zelfs als je alleen maar één kant ziet, zelfs al zou je dit zo nu en dan af kunnen wisselen, zul je de werkelijkheid nooit benaderen. Je zult nooit begrijpen, wat leven en kosmos in wezen is. Om het leven te beseffen, is een erkenning van beide zijden van de totaliteit noodzakelijk. Twee mensen gezamenlijk kunnen de totaliteit omvamen, waar één enkele mens slechts een eenzijdig en daardoor verwrongen beeld van het geheel zal krijgen. Dit geldt voor twee mensen, maar evenzeer voor de twee standpunten, wijze van levenservaren, die in de mensheid bestaan.

Zoals men wel zegt: de werkelijke kenner van de waarheid is de perfecte hermafrodiet, het wezen, dat beide facetten van de mensheid in zich verenigt. Want een dergelijk wezen is het enige, dat het wezen van de Schepper en de waarheid van het Zijn kan omvamen en zo leren begrijpen. God is geen mannetje, geen vrouwtje. Hij is o.m. het man-vrouwelijke, het totaal van alle tegenstellingen. Alleen waar in het begrip de tegenstellingen tot eenheid kunnen worden gebracht, is het mogelijk de schepping en de Schepper van het totaal te begrijpen.

Neem mij niet kwalijk, dat ik dit vastknoopte aan uw vragen. Gezien uw reacties leek het mij goed de nadruk te leggen op de noodzaak tot samenwerking en eenheid, als tegenstelling voor het leedvermaak of de ergernis, waarmee u mijn betoog hebt aangehoord. Ik wilde u daarom nadrukkelijk wijzen op het feit dat alle mensen in de eerste plaats mens zijn en dat het uiteenvallen in seksen in wezen betekent een uiteenvallen van de werkelijke mens in twee facetten of persoonlijkheden die binnen elke mens wel tegenwoordig zijn, maar pas wanneer zij beide, wanneer zij gezamenlijk worden beseft, de werkelijkheid van het leven representeren.

U moet mij ook vergeven, dat ik geen esoterische en andere termen heb gebruikt. Ik vreesde dat het gebruik van dergelijke termen slechts de noodzakelijke duidelijkheid van mijn betoog geschaad zou hebben, hoezeer sommigen onder u ook een formulering in voor hen meer

aanvaardbare, wat verder van de dagelijkse werkelijkheid afstaande, bewoordingen gewaardeerd zouden hebben. Waarmede ik aan het einde van deze bijeenkomst ben gekomen.

Ik dank u allen voor uw aandacht. Ik dank u ook voor de vele golven van soms geamuseerde gedachten die mij steeds weer omspoelden en ik hoop dat de bonhommie die in zovele van die gedachten sterk tot uitdrukking kwam, ook uw pad in de komende dagen voor u gemakkelijker, gezelliger en Lichtender zal mogen maken.

Goedenavond.

d.d. 4 oktober 1968